

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétnak. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Elnöki meghívó

a Dávid Ferencz-Egylet 1906 évi XXII-ik közgyűlésére.

Nehezen találok szavakat ezen meghívó levelemhez mt. tagtársaim. De a kötelesség parancsol s én engedelmeskedem, mert úgy érzem, hogy a kötelesség teljesítésébe fektetett erő ellensúlyozza a mindennapi élet szeszélyei és váratlan meglepései miatti gondjainkat. Ezzel arra is rámutattam, hogy a jól szervezett társaságok, nemcsak az intézményt hanem a keretében levő egyéneket is össze és fönntartják, sőt segítik magán dolgaik teljesítésében is. Én ilyennek találom a Dávid Ferencz-Egyletet, s mindig szívesen gondolok évi közgyűlései elébe. Ezuttal is így vagyok, s ebből kiindulva joggal remélem, hogy tagtársaink nagy számmal jelennek meg *okt. hó 27-én Kolozsvárt* d. u. $\frac{1}{2}$ 4 órakor tartandó *közgyűlésünkön*.

Kéréseimmal is terhelem ezúttal: 1. Minthogy ebben az évben is sokan nem fizették meg *tagsági díjukat*, szíveskedjenek *október 15-ig beküldeni* 2. A t. főkegyleti elnök urak *az ez évi jelentéseket és számadásokat* küldjék be *okt. 10-ig*. 3. *Tagtársaink*, a kik személyesen nem vehetnek részt a közgyűlésen, tiszteljenek meg egy pár sorból álló levéllel, melyben nyilvánítsák véleményöket, indítványukat, vagy kívánságukat *okt. 15 ig*.

Biztosíthatom kedves tagtársaimat, hogy ha kéréseimnek eleget tesznek, nemcsak nekem, hanem az egyleti közgyűlésnek is örömet szereznek s Isten előtt kedves dolgot cselekesznek.

Alsózsuk, 1906. szept. 23

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

A szerkesztő asztaláról.

A képviselő választások a legnagyobb jogot adják a polgárok kezébe, de a ki nem tud bánni vele, úgy jár mint a kis gyermek az éles késsel, megvágja magát. Az anya legalább tíz évig állandóan szoktatja a gyermeket, s mégis sokszor éri baj. A népvézérek is hasonlót kellene, hogy tegyenek a néppel. Az alkotmány törvényeit ismernie kellene mindenkinek, mert különben nem tudja megbecsülni.

*

Harmincz év alatt az angol unitárius Hibbert alapítványból a világ legkiválóbb írói tollából kikerült vallástudományi munkákkal látták el a művelt olvasó közönséget. Ez a vállalat már megszűnt, de helyette megindult a „Hibbert Journal“, melynek miuden száma, évenként négy, egy hatalmas könyv. Az összes egyházak legkiválóbb íróitól meglepő cikkeket közöl. A ki ezt a folyóiratot nem olvasta, annak nem lehet fogalma arról, hogy a gondolkozás milyen nagy változáson ment át a legósdibb egyházakban is

*

A nyár áldásai oly nagy terjedelműek, hogy emberi mértékkel megmérni nem lehet. Közönséges gondolkozásu emberek könnyen megelégesznek azzal, hogy a nyár érleli a tavasz és az őszt terményeit, s biztosítja az ember kenyerét. Pedig ennél sokkal többet tesz, érleli a földet a következő évi termésre. Ennél is többet, gyógyítja a testeket mindenféle betegségtől. Az összes gyógyszerek nem érnek föl a nap gyógyító hatásával. A ki a napon jár, nem lehet beteg, s mégis a mi mezei munkásaink itt hagyják a mező napsugarát, rengő kalászatát, mosolygó almáját és elmennek más országba a bányákba, a gyárakba a honnan hiányzik minden a mi javára válik az egészségnek.

*

Az öserő sehonnán siucs kiveszve. Néhol mélyebben kell ugyan ásni utána, de a fáradság nem vész kárba. Az emberi kebel a legdúsabban termő talaj. Hogy mit terem, majdnem kizárólag attól függ, hogy mit vetnek bele. Az a korcsmai hős, a ki a pálinkát imádja, bizonyosan nem azt miveli a mit az okos szülő és a tanító, vagy pap, az a munkakerülő, a ki a munkások bujtogatásából él, nem tanácsolja a strájkolóknak, hogy munkába álljanak. Ha mindazok, a kik a rosszban szorgalmatoskodnak, csak felényi erővel állanak utána a rendes és becsületes munkának, Magyarországon felényire apadna a kívándorlás, a cselédbaj, a munkáshiány. a lopás és gyilkolás.

*

Mikor legnagyobb egy ember? Ha ezt kérdezné valaki azt felelnők: akkor a mikor egy befejezett munkája előtt megáll és azt elmerengve szemléli Nem abban találjuk nagyságát, hogy ily remeket tudott teremteni, hanem abban, hogy nincsen egészen megelégedve a művel, hogy szeretne egy másikat, egy újabbat, egy jóval szebbet és tökéletesebbet teremteni. Az emberi nagyság mértéke az a szellemi tehetség, a mely mindig fölül akarja mulni önmagát, s igen gyakran fölül is mulja. Az ember nemcsak teremtmény, hanem teremtő is.

Imádság,

a martonosi unitár. templom fölavatásakor 1906. szept. 16. elmondotta dr. Boros Gy.

Szivemet hozzád emelem én Istenem, mert te fölmagasztaltál minket, megáldottad törekvéseinket. Imádság szavai szállnak ajakunkra, mert ime a szent hajlék roskadozó falai helyett, itt ebben a szép és diszes templomban borulhatunk elődbe.

Mint a reggel följövő fényes nap az égről megvilágosít és fölmelegít mindent a mi itt alant a földön és a nagy mindenségben szerteszt van, úgy ez a fénylő szép hajlék messze szét szórja világító sugarait Nekünk úgy tetszik, hogy ettől a percztől kezdve szebbek lesznek a mi szerény hajlékaink, mert ez a melyet a te dicsőségedre emeltünk megvilágosítja, magához emeli mindazokat.

Mi úgy érezzük, hogy ettől a naptól kezdve mindnyájan nagyobbak és boldogabbak leszünk, kik ezt a szent házat ide építettük, mert erről minden perczben leolvassuk, hogy te Istenünk velünk vagy és dicsőségedet szét árasztod rajtunk. Hiszen nem a te akaratom táplálta-e gyakran ingadozó lelkünket, nem a te erős jobb kezéd támogatta-e karunkat, midőn lankadni kezdett a nagy munka közben.

Bizony jóságos atya vagy te, hogy dicsőségedet átruházd mi reánk és azt miveled, hogy mindenek jót szóljanak felölünk. Bizony hosszútűrő és mély szeretetű Istenünk vagy te, hogy vétkeink miatt nem sujtoltál, hanem jóra irányuló törekvéseinket megnövelted és megsegítettél arra, hogy sokat szenvedett, türt hitelődeink nemes munkáját diadalra juttassuk, most midőn békesség és jóllét uralkodik szép hazánk fölött.

Oh mily áldó érzés hatja át keblünket, hogy betölthettük szent kötelmeinket. Úgy tetszik mi nekünk, hogy őseink megtisztult szellemei körül lengik ezt a szép hajlékot és a szellő susogásában, és a falomb csöndes lengésében és a napsugár szelid zefirjében itt beszélnek velünk s tapsolnak örömükben.

Öröm s hála ének kél ajkunkról atyánk, hogy a mit aggodva reméltünk, s félve vártunk megjött ez a dicső szép nap,

midőn mi mindnyájan és a kik minket szeretnek és a kik a te templomaidban gyönyörködnek, közelből s távolból egybegyűltek velünk, s a hit szárnyain fölemelkednek hozzád ég s föld Istenéhez.

De nem, nem mi emelkedünk föl, hanem te szállottál alá Szívünk boldog érzése a te jelenléted, testünk pihenése a te nagy hatalmad reánk kitöltése Az az együttérzés a mely egybe olvaszt a te lelked műve. A barátság melege, a jóság cselekvő ereje a jó Jézus tanításának hatása. Az erőt adó egység a tiszta sziv és fölvilágosult elme magasztos vallása.

Ime itt a bizonyosság, hogy az a kijelentés, a melyet a mi hitelőink Jézus evangéliumából kaptak igaz vallás, mert szeretetre és lelki boldogságra tanít. Mi, jó atyánk azzal kívánjuk kifejezni hálánkat előtted, hogy fogadalmat teszünk itt a nagy gyülekezetben, hogy a jézusi vallás parancsaitól soha el nem térünk: mert szeretetben fogjuk végezni minden kötelességünket. Fogadalmat teszünk, hogy midőn ebben a szent hajlékban megjelenünk, neked és előtted hiven megvalljuk vétkeinket, őszintén megbocsátunk az ellenünk vétőknek és nem engedünk helyet kebelünkben, sem vérünkben, sem rejtett gondolatunkban a gyűlöletnek, hanem csak a szeretetnek, mert ez a templom a tisztult, az átlátszó, az angyali szeretet jelképe és a mi boldogságunk záloga.

Oh áldj meg jó Isten minket ha szegények, ha gyöngék, ha ingadozó erejű öregek, ha könnyelműen futkosó gyermekek, ha elvesztett kedveseinkért aggodó szülők vagyunk, áldj meg kebelünkben oly vonzó erővel, a mely mindig, minden baj s örömben ide vonja szívünk, mint a világosság a fűszálat s falombot vonzza a dicső nap felé. Áldj meg olyan fogékony kebelével, hogy mindig azt érezzük, hogy jobb egy óra itt te előtted, hogyses ezer egyebütt. Áldj meg, hogy semmi csábítás, ígélet, jó vagy gonosz szándék el ne térítsen attól a szent nemzeti kijelentéstől: a nagy világon e kívül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned halnod kell.

Oh áldj meg azzal a gyermeki érzéssel, a mely az omló hegyoldal, a kidőlt öreg tölgy, a mélyen susogó kis patak láttára boldogságban ringadoz és hálát rebeg szent nevednek, hogy itt lehet hol született, s hol megtanult szeretni az édes anyától.

Egy Istenünk, egy magyar hazánk, egy templomunk s egy boldogságunk, tartsd meg ezeket nekünk édes jó atyánk s mi ígérjük, hogy e szent hajlékban minden napi imánk feléd, hozzád küldjük, szívünket neked szenteljük.

Áldás a munkásra, áldás az őrizőre, áldás a vezérre, áldás mindazokra, a kiknek részök van e nap örömeiben most és mindörökké Amen

A martonosi templomszentelés.

Az én gyermek éveimben, azt hiszem, hogy a 60-as években történt, egy szép nyári napon, amikor a nép a mezőn mezei dolgával volt elfoglalva, hirtelen csak átláthatatlan porfelleg borította bé a községet, s a község közelében elterülő határrészt. Villámgyorsan terjedt el a hír: hogy a martonosi templom impozáns tornya magától összeomlott, leroskadott, az igen nehéz kőanyagból épült templom megrepedezett. A templom azóta évről-évre mindinkább repedez, hiába való volt a megerősítése, mert a talaj ingoványos természete nem bírta az igen nehéz és a talajnak meg nem felelő épületet. A falrepedés meg annyira veszedelmessé vált, hogy az utóbbi időben istentiszteletet is alig lehetett tartani. Ez arra indította a martonosi vallásos és szorgalmas népet, hogy új templom építéséről gondolkozzék. Néhai Gábor Albert lelkész ideje alatt gyűjteni is kezdte a költségeket, s szünetet nem ismerő kitartással folytonosan haladt előre céljának megvalósítására.

A lankadást nem ismerő szép törekvést siker koronázta, mivel 1906. szeptember hó 16-án, mondhatni páratlanul álló, gyönyörű szép templomát az egész vidék nagy érdeklődése mellett felszentelhetette

Ezen felszentelési ünnep feledhetetlen ünnepe volt Martonos községének, e nap jelentőségét érezte is a község kicsinyje és nagyja egyaránt. Az egész község ünnepi diszt öltött, már korán reggel a különben csendes faluban szokatlan járás-kelés volt észlelhető, készültek a szeretett főpásztor, a vármegye fő és alispánjának s más érkező vendégeknek méltó fogadására. A valójában vendégszerető nép méltólag is fogadta.

Ezen nagy jelentőségű szép ünnepélyen részt vett: Etéd, Énlaka, Váralja ifjusága lovas bandériummal, Martonos, Énlaka rézhangszeres bandájával. Alig lehet méltóképpen leírni, hogy mily meglepő szépek voltak azok a délczeg székely ifjak, az ök tüzes székely lovaikon. Mintha az áldott nap is kedvezni akart volna az ünnepélynek, fénysugarai áttörték a ködös, homályos légkört, s tiszta fényben kezdett ragyogni, s szépen tündöklő őszi napfényben érkezett meg Székely-Keresztúrról Ferencz József unitárius püspök Gálfi Kálmán köri gondnok főszolgabíró négyes fogatán titkár Végh Mihály társaságában, követve a sz. kereszturi tanári kar által élén Sándor János igazgatóval, dr. Boros György dékán, Borbély S. nyug képezdei igazgató, szóval a székely-kereszturi és vidéki intelligencia, a köri papság, tanítóság teljes számban. A közelebbi és távolabbi vidékekről a nép százával özönlött. A püspök öméltségét a falu végén felállított diadalkapu alatt helybeli lelkész Katona Ferencz üdvö-

zölte szép beszéddel, szintén székely leányok üdvözölték s díszes virágcsokrokat adtak át.

Az imponáns fogadtatás és bevonulás után kis idő múltával érkezett Udvarhelyfelől Damokos alispán Ádám főjegyző, Demeter Dénes főszolgabíró és mások.

Nemsokára megszólaltak a gyönyörű új templom harangjai, mindenki sietett az Istenházába, ahová nehezen lehetett bejutni. Itt a hogy elhangzott Tóth Vilmos által orgonával kísért ének-szó, szószékre lépett dr. Boros György theologiai dékán imádkozott szebben, meghatottabban és ihletteljesebben, mint valaha. Őt követte Lőrinczi István az „Unitárius Egyház“ szerkesztőjének egyházi beszéde, ezután szószékre lépett a püspök ő méltósága, Elmondotta gyönyörű felszentelő beszédjét és imáját. A püspök ő méltósága beszédje mindig magával ragadja a hallgatókat, de a mostani, a leghatásosabb volt. Mintha érezte volna annak a szeretetnek, ragaszkodásnak hatását, melylyel elhalmozta a mély vallásos érzületű és romlatlan székely nép, oly melegséggel, annyi hatással szónokolt, oly buzgó imában kérte gondviselését és oltalmát a jó Istennek, hogy én azt hiszem az a nemzedék, amely hallgatta, nem felejtí el soha.

Ezután Katona Ferencz helybeli lelkész olvasta fel a templom építésének történetét, ebből megtudtuk, hogy az egyháznak ez a 4-ik temploma, de megtudtuk azt is, hogy a szinte 40,000 koronába került templom költségeire mily nagy áldozatot hoztak a martonosi hittestvéreink, ami mindenesetre szt. vallásunkhoz való hűségekről teszen tanubizonyságot. Ezt követte Gálfi Kálmán köri gondnok, igazán meglepő, csinos üdvözlő beszéde, melylyel a püspök ő méltóságát üdvözölte, végül Szász András bözödi lelkész agendált, Kádár Lázár korondi lelkész keresztelt, ezzel a tulajdonképpeni templomszentelés végett ért,

Mely után a mindenfelülről összesereglett sokaság a martonosi afiak vendégszeretetét vette igénybe, minden családnak volt egy rokona, barátja jó ismerőse, a kit szívesen látott ebédre. Az intelligencia nagyobb részben a közebeden vett részt, ahol szebbnél-szebb pohárköszöntőkben gyönyörködhattunk.

Ebéd végeztével a püspök úr, engedve az énlaki hívek szíves meghívásának, többek társaságában felrándult Énlakára.

Én azt hiszem, hogy ennél önzetlenebb és szeretetteljesebb fogadtatásban nem részesülhetett sehol, mennyire megbizonyították, hogy mily hűséggel és odaadással ragaszkodnak a szeretve tisztelt főpásztorhoz, s mennyire örvendenek, hogy őket is meglátogatta.

Ezen ünnepélyek, s a székely nép keresetlen őszintesége mindenkit meggyőzhet arról: hogy unitárius szt. vallásunknak

ereje a társadalmi és lelkiismereti szabadságot szerető, romlatlan székely nép szívébe van letéve, amint a múlt századokban ott vert állandó gyökeret, úgy a jövőben is abban lehet reménységünk.

Nagy János.

Mikó Imre

1847—1906.

Ama hosszú husz év alatt, mióta az Unitárius Közlönyben a nagyobb eseményekről hirt adunk, nagyon kevésszer volt oly nehéz föladatunk mint most, midőn a Mikó Imre kir. táblai bíró, egyh. tanácsos és a D. F. E. alelnöke halálát kell jelentenünk. Hiszen a halál mindennapi esemény, sem nem első a mai, sem nem utolsó a holnapi. A halál fölött hamar napirendre térhetnénk, de az élet utunkba áll, s az kiált föl a halál ellen. Hát éppen azért olyan nehéz e föladatunk, mivel a halál most egy olyan élet végét jelenti, a melynek hitünk, szeretetünk, barátságunk és a természet törvényei szerint, még folytatása kellett volna hogy legyen, a mely nemcsak azt jelentette, hogy egygyel több ember volt, egygyel több családfő, egygyel több jó barát, hanem azt, hogy olyan ember megszünt, a milyent hosszú évtizedek, igen ritkán teremtenek.

Mikó Imre a kivételes emberek közé tartozott. Táblabírói tiszttel teljesített, társadalmi és egyházi mozgalmakban vett részt, éppen mint sok más hozzá hasonló ember, de őt megkülönböztették a legtöbb embertől: férfias erényei, bölcs komolysága, kimeríthetetlen jó kedélye és a szenvedést elsimitni tudó nagy lelkireje.

A köznapi dolgok és a nagyjelentésű kérdések megítélésében is, kiválóan komoly és nagyon határozott volt. A sok szónak nem volt barátja, de midőn szólásra fölállott, meggyőző határozottsággal beszélt és rendesen döntött véleményével. Ítélete erős, határozott s nem egyszer éles volt, mert mindig csak akkor ítelt, a mikor megvizsgálta a dolgot, vagy a személyt. Az ugynevezett stréber vagy charlatán embereket nem szerette, sőt megvetette, mert ártalmasoknak tartotta a társadalomban s veszélyeseknek a hazára. A talpig hü és igaz hazafiak közé tartozott, a kit semmi el nem tántorított az ideális hazaszeretettől.

Barátsága föltétlenül megbízható volt minden körülmények között. Nem szeretett dicsekedni barátai nagy seregével, de arra gondja volt, hogy jó barátai szeressék, tiszteljék és becsüljék. Temetésén láttuk, hogy Kolozsvár legjobb emberei mind tisztelői voltak.

Unitáriusságát nem fitogtatta, de mindazok a kik ismer-

ték, jól tudták, hogy valódi oszlopos unitárius volt, a kit minden közügyben helyt találtunk. Vallását nagyra becsülte, mert megtalálta benne mindazt a mi a független itélethez, a messzelátó műveltséghez, a szabadsághoz és a buzgó hithez szükséges volt. Egyszer fölszólitották volt, hogy legyen tagja egy olyan titkos társaságnak, a mely a vallásos meggyőződésnek szabadtért enged s az összetartozást és a testvériséget ápolja. „Már én kérem nem leszek — volt a válasz — mert a mit az úr fölhoz ama társaság mellett „azt én az unitárius egyházbau mind megtalálom.“

De hiszen Mikó Imre már születésénél és neveltetésénél fogva is erős unitárius kellett, hogy legyen, mivel a Mikó Lőrincz fia volt, a ki pedig

MIKÓ IMRE.

az 50-es és 60-as években, az unitárius egyháznak jobbkeze volt úgy is mint főjegyző, úgy is miut jogtanácsadó. Az ő házában felnőtt gyermekek, a legtisztább unitárius szellemet és puritán egyszerűséget szívták magukba. Mikó Imre méltó utóda volt az apának.

Életrajzi adataiból fölemlíjtük a következő főbb pontokat. 1847-ben született Kolozsvárt s itt végezte tanulmányait az unitárius főgymnasiumban és a jogakadémián 1868-ban. Ugyanakkor

önkéntes lett és pedig a legelső önkéntes csapatban. A tiszti vizsgát letette és a hadnagyi rangot huzamos ideig viselte.

1877-ben nőül vette Biderman Bertát, kivel nagyon boldog családi élete volt. Hat kedves, jó gyermek volt életök koronája, kik közül egy leány kisebb korában elhunyt, a többi könnyes szemmel, fájó szívvvel kísérte sirjába. A birói pályán gyorsan haladt, 1881-ben már biró volt a kolozsvári kir. törvényszéknél s 1897-ben előléptették ugyanott a kir. táblához. Birói minőségében a legjobb és legpontosabb birák közé tartozott. Ennek méltánylásául kineveztetett a jog- és államtudományi vizsgáló bizottság kültagjává, mely tisztelet sok ideig gyakorolta.

1905-ben a Dávid Ferencz-Egylet alelnökké választotta, miután sok éven át tapasztalta, hogy a választmányban a legszorgalmasabb tagok közé tartozott. Ő ezt a hivatalt is igaz szeretettel betöltötte, mit a D. F. E. nevében koporsója mellett küldöttségileg alelnök társa Ferencz Józsefné a sirnál, dr. Boros György titkár fejezett ki.

Az utóbbi években gyomor baj nehezítette meg életét s bizony sok szenvedés, de ő rendkívüli önmegtadással viselte gyöngéden és önfeláldozással ápoló kedves neje mellett, a kinek szeretete boldog életüket csak egy napra sem engedte zavartatni, hanem mintha átvett volna minden fájdalmat a szenvedő jó férj től. Koporsója felett Ferencz József püspök úr hintette a sebzett szívekre a vigasztalás balzsamait, a sirnál Bochkor Mihály táblabíró vett búcsút a kartársak nevében. A Dávid F.-Egylet búcsú szavaival zárjuk fájó megemlékezésünket:

Ki szivben jó s lélekben nemes volt
Földön éltét immár bevégezé.

Nemcsak a hű hitves, nemcsak a kétségbe esett árva gyermekek, nemcsak egy hosszú életen át hivatalnok-társai, hanem a társadalom különböző rétegei is bánatos szívvél, a veszteség nehéz súlya alatt roskadozva, állanak sirja körül.

Én a Dávid Ferencz-Egylet búcsúszavait tolmácsolom, mert Mikó Imre a földi cselekedetek igazságos bírója, erős szívvél hitt a vallás igazságaiban és akarata szilárdságával küzdött a társadalmi és családi erkölcsök tisztításáért Közöttünk mindig az elsők mellett dolgozott, mert a munka, a pontosság a lelkes kitartás éppen annyira életéhez tartozott, mint a szeretet, mellyel mindenkit magához vonzott. Egyesületünkben csak rövid ideig végezhetette az alelnöki tisztelet, de a mig mozoghatott, s még utolsó betegsége nehéz állapotában is, betöltötte az elnöki széket s kedélyes szellemével, komoly méltóságával hatni és buzdítani tudott.

Könnyes szemmel és sajtó szívvél veszünk végbúcsút tőled szivben jó s lélekben nemes férfi. Emlékedet áldjuk, tetteidet tiszteletben tartjuk s példádat követni fogjuk. Köszönjük, hogy szerettél s a jóban segítettél. Isten jutalmazzon meg csöndes pihenéssel és örök élettel.

Isten veled! Isten velünk!

Boros György.

Ferencz József püspök úr visszavonulása a tanári munkakörtől.

A Papnevelő Intézet Bizottsága abból az alkalomból, hogy Ferencz József püspök úr megvált tanszékétől, a következő iratot intézte hozzá:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr!

Papnevelő intézetünk bizottsága mély sajnálattal értesült arról, hogy Méltóságod 51 évi buzgó, sikeres és áldásos tanári működés után, mely működésének és működése szellemének jótékony hatása szemmel látható nemcsak a keze alól kikerült papságunk munkásságában, hanem egész egyházunk életében is — a jelen tanévünk kezdetével megválik tanári katedrájától, melynek félszázadon át disze, ékessége, büszkesége volt. Midőn méltóságodnak ez elhatározása, lépése, a tanári katedrából való eltávozása felett ujabban is kifejezzük bizottságunk részéről és nevében mély sajnálatunkat; szívünk és lelkünk óhaját, vágyát tolmácsolva, engedje meg arra kérnünk, hogy mint főfelügyelő, tartsa meg továbbra is intézetünk iránti meleg érdeklődését s valamint tanári karunkban, úgy papnövendékeink testületében is sziveskedjék a lehetőleg többször megjelenni, hogy bölcs tanácsaival mindnyájunkat segítsen, nemes lelkületével és fenkölt jellemével példát adjon s ékesszólásával és szive melegével lelkesítsen, buzdítson minket, s legfőképp ifjainkat így szólván az úr Jézussal: *»a mit én cselekedtem: ti is azt cselekedjétek. a ki engem követ tagadja meg magát s az én igám terhes. de gyönyörűséges.«*

E kérésünk mellé oda csatoljuk imánk e szavait: az a jó Isten, ki örködött idáig Méltóságod élete és egészsége felett, ki megsegítette egy félszázad viharai között s megáldotta az ő világosságából jövő világossággal: áldja és tartsa meg még évek hosszú során át Méltóságod életét, egészségét, lelke erejét, szive melegét s értelmének fenkölt gondolkozását, hogy mindezeket hozhassa még továbbra is áldozatul a mi édes hazánk, szeretett nemzetünk, szent vallásunk és kedves családja javára.

A papnevelő intézet bizottságának 1906. szept. 13-án tartott üléséből s annak nevében mély tiszteletünk kifejezése mellett, vagyunk a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak alázatos szolgálai *Fekete Gábor* elnök, *Csifó Salamon* jegyző.

A püspök úr válasza.

Folyó évi 65 sz. alatt hozzám intézett nagybecsű sorait abból az alkalomból, hogy 51 évi tanárkodásom után az E. K. Tanács sajtó kérésemre tanári működésem alól felmentett s ez-

zel megszűntem papnövendékeink képzésében, mint tanár közvetlen is részt venni, az ők erkölcsi és szellemi életök irányítására és ápolására ez uton is befolyjni, a leghálásabb köszönettel vettem.

Az elismerés, melyet tanári működésem iránt nyilvánítani sziveskedtek, valamint a feletti sajnálkozásuk, hogy e működésem megszűnt, mélyen meghatott, annyival inkább, mert jó lélekkel mondhatom, hogy rám nézve a tanárság egész életemben nem teher, hanem gyönyörűség volt s midőn ez alóli felmentésemet kértem, önmagamat fosztottam meg egy gyönyörűségtől.

De hát végre is számolni kellett erőmmel, a melyet ha 51 évi szolgálat után gyengülni érezve munkásságomat szűkebb térre vagyok kénytelen szorítani, alig hiszem, hogy valaki előtt feltűnő legyen és azon megütközzék, tekintettel különösen arra is, hogy állásomban a tanári működésen kívül is elég nagy mező maradt fenn számomra a melyen ha Isten életemnek még kedvez, még mindig bő alkalmat találok arra, hogy munkásságommal szeretett egyházunknak szolgálatokat tehessek, a mit hogy lelkiismeretem megnyugtatóásával teljesíthetek is, mindennapi imámba foglalva kérem az Ő szent segedelmét.

Ebből önként következik, hogy a mire az igen tisztelt bizottság is felkérni sziveskedett, papnevelő intézetünk iránti érdekltségemet továbbra is fenntartani nemcsak főfelügyeleti jogomból kifolyó kötelességemnek ismerendem, hanem azt minden lehető és tőlem kitehető módon tanusítani is legfőbb törekvésem leend. S kiváló öröömre fog szolgálni, ha ebbeli törekvéseimben és fáradozásaimban a nagyrabecsült tanári karban kötelességeik teljesítésében szintén lelkiismeretes munkatársakat, valamint papnövendékeinkben időről időre mindenkor minden jóra kész és pályájuk iránt lelkesedni tudó ifjakat találok.

Az igen tisztelt bizottság jó kívánatait hálásan köszönve, fogadják egyen-egyen és együttesen legmelegebb üdvözetemet
Kolozsvár, 1906. szeptember hó 24-én.

atyafiságos indulattal

Ferencz József,
unitárius püspök.

A „nyári vasárnapi tanítások“.

Ezen a címen kiadott füzetemre, bírálati ismertetés jelent meg az „Unitárius Közlöny“ ez évi 9 számában. Mivel bírálóm az „előszóból“ bizonyos dolgot nem tud helyesen értelmezni, kötelességem e helyen egy pár szóban felvilágosítást adni, nehogy mások is úgy értsék! Azt mondja bírálóm „úgy látszik arra számít, hogy könyvét a lelkészek használni fogják hasonló

célra.“ Ebben igaza van, mert ha nem ez lett volna a célo-m, akkor *útmutatást* vagy *vázlatot* irtam volna a nyári vasárnapi tanítások irányára nézve és nem kidolgozott tanításokat. Ez azt hiszem érthető! Hogy mégis az előszó-ban tovább azt mondom, hogy „törekedtem a falusi növendék gyermekek értelméhez, szóbősé-géhez könnyen érthető alkalmas kifejezéseket használnjak“, ez nem *második cél!* csupán azt akartam ezzel felmutatni, lel-késztársaim előtt, hogy miként tanítok én *lehetőleg közérthetőn, a nép nyelvén.* Rövid lelkési működésem arról győzött meg, hogy ez nagyon is fontos dolog e téren! Hogy ezt mennyiben sikerült elérnem, azt lelkésztársaim jóakaratu híralatára bíz-tam. Ugy látszik bírálóm egyéni véleménye szerint ez nem sikerült! Talán jobban tetszett volna, ha a „modern bibliamagyarázat követelményeiről“ című vagy pedig Ballagi Mór-nak a „Bibliá-ról“ irt — 20 tanítást is kitevő — tanulmányokat tárom „el-mé-lkedve vagy bölcselkedve“ a növendékek elé! Engedjen meg, ha e térre nem követem őt, valamint ugy-e bár én sem kíván-hatom senkitől, hogy ez irányban kövessenek, csak a ki jónak látja?

Az általam használt „tulhaladott, kritika nélküli felfogást“ még ez időszerint sokkal elégségesebbnek tartom, mintha a „*józan felfogás a bibliáról*“ című füzet kritikáját tárom a növen-dékek elé; mert tapasztalattal bővelkedő lelkésztársaimtól hal-lottam, hogy népünk — sajnos — az ott kifejtett elvek helyes befogadására nincs megérve!

Én a legjobb indulattal és vigyázattal vettem bele eké-met egy eddig nem nagy gond-dal mivel-t mező barázdájába s ha te-remhet valami kis jó (legalább célzatában, ha kivitelben nem) a vidéken is, nemcsak a központban. akkor hiszem, hogy lelkész-társaim közlik velem nézeteiket a kiadott füzetre nézt! Igen fontos kérdésnek tartom, hogy e tárgyban eszmecsere és mun-kásság induljon meg, mert ez ránk nézve a *jövő szocializmusa.* Ha pedig a központi D. F. Egylet vezetősége abban a kedves meglepetésben részesíti addig a vidéket, hogy e téren a rég-óta tett ígéretnél tovább megy! . . . akkor én nemhogy a II-ik füzet kiadásával foglalkoznék — mely úgy se az én helyzetem-hez való mulatság — a jelek úgy mutatják — hanem e min-denféle hibával telt füzetemet is elkoboztatnám s használnók azt a hibátlan, egyedüli jót, melynek kiváló érdemei lesznek!

Ürmösi József,

E nyilatkozatnak készséggel adunk helyet, annál is inkább, mert megvoltunk győződve, hogy író a legnagyobb jóindulattal végezte mun-káját, s azt is tudjuk, hogy nemcsak szellemi, hanem anyagi áldozatába is került, mert hát nálunk sok nemes szándék jobbjára azon törik meg.

hogy nincsen a ki a bibliai és más szakirodalmat anyagi áldozattal támogatassa, a nagy közönségtől pedig keveset várhatunk. Hogy a Dávid Ferencz-Egylet is többet ígér, mint a mennyit ad, bizony ennek többekek között s talán főképpen az a magyarázata, hogy a kívánt könyvek kiadására nincsen mód, s az írók honorálására még kevesebb. A lapunkban közölt észrevételek nem arra voltak szánva, hogy írók elkedvetlenítsék, hanem hogy némiképpen irányítsák a jövőben, mert hát mindenkitől lehet tanulni valamit, még a válaszban kiemelt füzetekből is.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Ha mindenki**, a ki már évek óta nem tett eleget egyleti kötelességének csak a régi tartozását leróná, annyi fölöslege lenne a Dávid Ferencz-Egylet pénztárának, hogy a jövő karácsonkor *egy szép ajándékkal lephetnének meg minden egyleti tagot.*

— **Kanyaró Ferencz tanár** egy időre megváltik tanári székétől, melyet 1886 óta tölt be. A derék, s aránylag ifjú tanárt, a betegség már több év óta gyöngíti, s e miatt elhatározta, hogy a fárasztó tanítást megszakítja, hogy egészségét helyreállítsa. Kanyaró tanárt, mint kitűnő szakembert a tanítványai nagy szeretettel környezték, mivel a magyar irodalmat megtudta kedveltetni, a kutatási kedvet föl tudta ébreszteni. Ám Kanyaró nemcsak szorgalmas tanár, hanem kiváló író is, s idejének minden percét a magyar és unitárius irodalomnak szentelte. La punk olvasói ismerik az unitarizmus szeretetében áradozó s történelmi igazságaiban megdönthetetlen tanulmányait a Ker. Magvetőből és önálló kötetekből. Most a tanárt csak azért bocsátják el a Berde 1000 koronás jutalommal kitüntette, hogy az irodalomban annál több levelet gyűjthessen babérkoszorújába.

— **Koncz Györgyné** Ambaris Rozália f. évi aug. 23-án elhunyt. A nemes szívü özvegyet csak a közelben lakók ismerték, de azok jól tudták, hogy minden jó ügynek aldozatra kész pártolója. Hogy milyen nagy unitárius csak halála után derült ki, midőn végrendelete nyilvánosságra került. Az 1873 ban kelt végrendeletet névtelen adta be az E. K. Tanácshoz őrizetbe Most kiderült, hogy ő szülői kívánságát szent parancsnak tartotta.

— **A dr. Bedő Albert** irodalmi pályadíjra, őszi áldáskori egyh. beszédre két (2) pályamű érkezett be, melyek fölött a közelebbi Egyház Főtanács fog dönten.

— **Dr Veress Lajos** orvos, ki kollegiumunkban az egészségtant hosszú időn tanította, s a beteges tanulókat gyógyította, lemondott állásáról. A derék orvost a múlt évben súlyos betegség bántalmazta, s miután Kolozsvár városnak ker. orvosa s az ott mindig fokozódó munkára való tekintettel megvált iskolai tisztétől. Az E. K. Tanács pályázat utján dr. Tompa János városi orvost alkalmazta három évre, s dr. Veress Lajosnak méltányoló elismerését és köszönetét nyilvánította.

— **Paiffy Jakab Juliska** okleve-

les tanítónőt a vallás- és közokt. minister kinevezte Kajántóra (Kolozsmegye) rendes tanítónőnek. Örömmel adjuk ezt a hirt, mert egy igazán érdemes és sok gyakorlattal rendelkező ifju tanítónőt érte kitüntetés.

— **Árkosi Lenke** okl. tanítónőt, ki már szintén régóta megszerezte oklevelét, a főt. püspök úr kinevezte Bölönbe rendes tanítónőnek.

— **Bordosra** a főt. püspök úr kinevezte h. lelkésznek Molnár Kálmánt a papnevelő intézet jeles növendékét.

— **Az unitárius papnövendékek** hálás szívük sugallatát követve elkölték Murányi Farkas Sándor költeményeit s egy kötetben kiadják mert azt remélik, hogy nemcsak *az unitárius papi családok*, hanem minden unitárius helyesli eljárásukat és támogatni is fogják előfizetésükkel (2 kor. küldhető Kolozsvárra unitárius papnövendékek címre.)

— **Dávid Ferencz halálának** 300 éves ünnepén Székelykeresztúrt 1879-ben sokan boldogok voltak midőn Várad Károly elszavalta Murányi Farkas Sándor hatalmas szép ódáját Dávid Ferenczről. Azóta sok ünnepélyen hangzott el, sokat indított kegyeletre a nagy vallásalapító iránt. A szép költemény most ékesége lesz a Murányi Farkas Sándor verskötetének. A mult idők kedves emlékeiért szívesen megszerezük Murányi könyvét, miután a nagyterjedelmű könyv előfizetési ára csak 2 korona. Bolti ára több lesz. Az előfizetést elfogadja szerkesztőségünk.

— **Papnevelő intézetünk** szept. 12-én tartotta megnyitó ünnepélyét. »Szívemet hozzád emelem« hangjai után, melyet a papnövendékek dal-

köre énekelt, Benczédi Pál papnövendék emelte lelkünket az ima szarnyain Istenhez; imája nagyon szépen kidolgozott, tartalmas, magasröptű volt. Azután a főtisztelendő püspök úr intézett hozzánk atyai szeretettől sugárzó, főpásztori jóindulattól áthatott tanácsokat, buzdított kitartó munkásságra, vasszorgalomra és példászerű magaviseletre, mint olyanokat, kikre 5 év mulva az unitár. egyház hiveinek $\frac{1}{5}$ része felett való örökös lesz bízva. Ezután következett nagytiszteletű dr. Boros György dékán felolvasása »Jézus és Krisztus«-ról, melyben nagyon meggyőzően beszélt az ember Jézusról és kimutatta a Krisztustan keletkezését; előnkbe állította Jézus egyszerű, tiszta jellemét, s végül az ő követésére hivatott fel. A magasztos, lélekemelő ünnepélyt »Erső várunk nekünk az Isten« egyházi ének fejezte be. ő r.

Hátralékos tartozók sokan vannak olvasóink között s a miatt az évi zárlatunk ismét rossz lesz. Ha mindenki *bárcsak egy évi* tagdíjat *2 koronát* beküldene rendkívül sokat javulna pénztárunk.

— **Perné Leoné Vécsey Ilonka** egy viruló szépségű, fiatal asszony, ki csak néhány hónapja ment férjhez, boldog élete kezdetén legkisebb betegség, vagy fájdalom előjele nélkül, agyszélhűddés következtében elhunyt. Szerető férje csak annyit tehetett az életerős, alig 20 éves, szép hitvesnek, hogy karjába ölelte és búcsút vett tőle örökre. Boszniai Cájnicza községében laktak, honnan hazaszállítva a most egy éve elhunyt édes apa Vécsey Sámuel mellé helyezték a kolozsvári köztemetőben.

— **László Gyula** főiskolai tornatanárunkat érzékeny nagy csapás érte, édesanyja elhunytával szept. 20-án. A már 88 éves öreg asszony-ság huzamos idő óta gyöngéledett. A fiu és meny szeretetteljes gondozása mellett is végül örökre elszenderült, Legyen nyugalma csöndes.

— **Mikó Imre emlékére** barátai és tisztelői alapot gyűjtöttek. Az

alaphoz adományaikkal hozzájárultak: Gyulay László, Gyulai Árpád, dr. Haller Károly, Albert Dénes, Ben-czédi Gergely, Bidermann József, dr. Nyirő Géza, dr. Nyiredy Géza 20—20 kor., Az unitárius főgimn. tanári kara 50 kor., Gál Jenő, özv. dr. Nagy Károlyné, dr. Pap István, dr. Jéger Kálmán, dr. Boros György, Zsakó István 20—20 kor.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az unitárius lelkész-kör október 27-én délelőtt közgyűlést tart, melynek tárgyai: tisztviselők választása; az „Unitárius Egyház“ cz. laptulajdonjogi kérdésének szabályozása; „az Unitárius szó-szék“ szerkesztőbizottsága jelentése; dr. Boros Györgynek a kereszturi gyűlésen tett indítványának tárgyalása; „Kelemen Albert előjegyzési naplója“ tárgyalása, ha a lelkész-körök véleménye beérkezik.

Egyházi főtanácsi ülés fog tartatni október 28—29 napjain, a mit főleg azért említünk meg, hogy azok az Egyh. tanácsosok, a kik eljönni szándékoznak előre készüljenek, azok a kik nem jelenhetnek meg az elnökséget kellő időben értesít-hessék,

Ne mulassza el kedves olvasónk azonnal, de minden esetre október 15-ig beküldeni a Dávid Ferencz-Egyletet illető tagdíjat.

Jó barátaink nagy szolgálatot tesznek nemes célu lapunknak az Unitárius Közlönynek, ha figyelmeztetik ismerőseiket, hogy csatlakozzanak és segítsenek filléreikkel.

Katonák ingyen kaphatják meg

az Unitárius Közlönyt, ha lelkészük utján, vagy egy levelező lapon a szerkesztőségnek megírják hova küldjük.

Kérelem. Minthogy kolozsvári tagjaink díjainak beszédése a szokott módon ez idő szerint lehetetlenné vált, tisztelettel kérem, hogy azon helybeli tagok, kik hátralékban vannak, sziveskedjenek postán küldeni hozzá-m tagsági díjaikat Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Fölös számu Unitárius Közlöny-ről gondoskodtunk. A ki tagdíjat fizet írja meg melyik száma hiányzik a f. évről s kipótoljuk.

Hódmezővásárhelyt az unitárius papilak és iskola felépült és szept. 9-én ünnepélyesen használatba vétetett. A telket a város ajándékozta s az építési anyagot Kovács József gondnok, kinek ez a nap örömnépe és boldog napja volt.

Szerkesztői üzenet: nyugtázások s más közlemények a jövő számban,

TARTALOM: Elnöki megnyitó. Báró Petrichevich Horváth Kálmán. — A szerkesztő asztaláról. — Imádság. — A martonosi templomszentelés. Nagy János. — Mikó Imre. (Arcképpel) Boros György. — Ferencz József püspök úr visszavonulása tanári működéséről. — A püspök úr válasza. Ferencz József. — A nyári vasárnapi tanítások. Ürmösi József. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Személyszállító vonatok indulási ideje 1906. máj. 1-től.

A vonatok indulási ideje közép-európai idő szerint van megállapítva. Az esti 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli idő a percek aláhúzásával van megjelölve.

Kolozsvárról indul:

Budapest felé:

545 sz. Tv. sz. sz.	507 sz.* szem. v.	501 sz. gyors v.	503 sz. gyors v.	505 sz. szem. v.	511 sz. gyors v.
130	6 ⁰²	11 ¹⁰	5 ²³	708	12 ⁵⁹

* Az 507. sz. személyvonatnál Kolozsvár és Csucs között az egy útra szóló szomszédos forgalmu menetjegyek érvénytelenek.

Brassó felé:

512 sz. szem. v.	506 sz. szem. v.*	516 sz. vegy v.	508 sz. szem. v.	502 sz. gyors v.
5 ³²	8 ⁵⁴	10 ⁵¹	830	6 ¹¹

* Az 506. sz. személyvonatnál Nagyvárad és Tövis között az egy útra szóló szomszédos forgalmu menetjegyek érvénytelenek.

Brassóból indul:

Budapest felé:

507 sz. szem. v.	501 sz. gyors v.	553 sz. Tv. sz. sz.	601 sz. gyors v.	505 sz. szem. v.
5 ³²	245	2 ¹⁰	10 ²⁶	8 ⁰⁷

Sepsi-Szent-György felé:

7802 sz. szem. v.	7804 sz. szem. v.	8712 sz. vegy. v.	8774 sz. sz. sz. t. v.
5 ¹⁵	826	250	6 ³⁴

Tövisről indul:

Brassó felé:

506 sz. szem. v.	602 sz. gyors v.	508 sz. sz. sz. t. v.	502 sz. gyors v.
12 ²⁹	11 ⁵⁴	1 ²⁸	838

Kolozsvár felé:

507 sz. szem. v.	501 sz. gyors v.	515 sz. szem. v.	505 sz. szem. v.	511 sz. szem. v.
157	8 ¹²	12 ⁴³	3 ³⁸	900

Arad felé:

607 sz. szem. v.	623 sz. vegy. v.	601 sz. gyors v.	605 sz. szem. v.	625 sz. vegy. v.
200	8 ¹⁶	3 ³³	3 ⁵⁵	8 ⁵⁵